

Hozzáférhetőség

Az információkhoz való hozzáférés lehetősége messze elmarad a kívánalmaktól. Így például nem áll rendelkezésre a kormányzat számára készült jelentések gyűjteménye, mivel ezeknek a jelentéseknek nagy részét nem is publikálják; következésképp ezek létezéséről a potenciális felhasználók nem is szerezhetnek tudomást. A vizsgált országok többségében a statisztikai szolgáltatásokat is el kell marasztalni elégtelen megalapozottságuk és megbízhatatlan adataik miatt.

A külföldi vagy nemzetközi információkhoz való hozzájutást azok magas ára is korlátozza, így a vizsgált országokban kevés világirodalom található, és ami beáramlik, az is megoszlik a különböző könyvtárak között. A könyvtárak nemigen rendelkeznek hozzáférést könnyítő együttműködési megállapodásokkal; további lényeges korlátozásul az idegen nyelv szolgál.

Javaslat: Az országban előállított információkhoz való hozzájutás érdekében az erőfeszítéseket az információ három fő típusára kell összpontosítani: a fejlesztésre vonatkozó nem publikált jelentésekre; az országos statisztikákra; a fejlesztési tervekre és kurrens kutatásokra.

A külföldi információkhoz való hozzájutás javítható lehetne többek között az országba érkező publikációk rendszeres fordításával, az információk beszerzésének, tárolásának, szétosztásának országos szintű megszervezésével, a könyvtárak közötti együttműködés kiépítésével, továbbá azáltal, ha az országok közötti műszaki tapasztalatcsere-szerződések kiterjednének az információ átvételére is.

Új technika

A megvizsgált országok, kettő kivételével, nagyon is érthető óvatossággal kezelik a külföldi hálózatokba való bekapcsolódás, az új technika bevezetése kérdését. Mindenekelőtt az előreláthatóan alacsony szintű használat tudatában riadnak vissza a hálózati részvétel hatalmas költségeitől, ezenkívül az információért felelős törzskar sem rendelkezik kellő számítástechnikai gyakorlattal, s végül ezekben az országokban a távközlési berendezések megbízhatóságára sem lehet építeni.

Javaslat: Ahhoz, hogy a fejlődő országok az információ átvételére és feldolgozására kifejlesztett új technikával megbarátkozzanak, ahhoz, hogy alkalmassá váljanak a technika befogadására, elsősorban a szakmai oktatásra kell súlyt helyezni, a felhasználókat kell az újjal megismertetni, s fel kell mérni, hogy a helyi követelményeknek milyen mértékben felelnek meg a meglévő berendezések.

Következtetés

A javaslatok azon a tapasztalaton alapulnak, hogy a fejlődő országok problémái megoldásához a nemzetközi

segítség önmagában nem lehet elegendő, az érintett országok aktív közreműködésére is szükség van. Különösen áll ez a megállapítás az információ vonatkozásában, ahol az országok és a nemzetközi szervezetek erőinek egyesítése nélkül semmiféle eredmény nem érhető el. A támogatás menetrendje is csak közösen, egybehangoltan dolgozható ki, s annak a fejlődő ország sajátos igényeire kell épülnie. Másfelől azonban a fejlődő országok is aktívan hozzájárulhatnak az Egyesült Nemzetek különböző szervezeteiben kifejlesztett információs rendszerekhez. Ezeknek az országoknak maguknak kell megadni információs igényeiket ahhoz, hogy a nemzetközi információs szolgáltatások azok megválaszolására is berendezkedhessenek. Fordítsanak a fejlődő országok arra is gondot, hogy az általuk előállított információk mihamarabb beépülhessenek a nemzetközi információs szolgáltatások rendszerébe.

[SALMAN, L.: *The information needs of the developing countries: analytical case-studies = Unesco Journal of Information Science, Librarianship and Archives Administration*, 3. köt. 4. sz. 1981. p. 241–246.]

(Zoltán Imre)

A száloptika mint a korszerű információs technika egyik ígéretes eszköze

A száloptikás adatátvitel teljesítőképessége és sebessége minden egyéb módszernél kedvezőbb, ezért a hírközlésben, televízióban és az információátvitelben fényes jövőt jósolnak neki. Várható, hogy a könyvtári-információs munkában is új korszakot fog nyitni.

Az optikai átviteltechnikában az információk hordozója a *lézersugár*. A lézersugár azonban, ellentétben a mikrohullámokkal és a közönséges rádióhullámokkal, nem küldhető ponttól pontig drót nélkül, mert az eső, a köd, a füst és sokféle más akadály károsan befolyásolja terjedését. A lézersugarat ezért különleges kábelekben kell vezetni, amelyek vékony üvegszálakból készültek. Az ilyen üvegszálakat optikai hullámvezetőknek vagy fényvezetőknek is nevezik. Az optikai hullámvezetők lényege, hogy a vékony, de igen szilárd, átlátszó anyagból húzott szálakban a fény a teljes visszaverődés elvén terjed, ezért az optikai veszteség igen kicsi (a teljes információ „benne marad” a szálban). Megfelelő eszközök alkalmazásával a fényimpulzusok hangjeleket, videojeleket vagy adatokat akár sokszáz kilométeres távolságokra is igen csekély fényvesztéssel továbbítanak. Az egyetlen probléma, hogy az üvegszálakban az impulzu-

sok a távolság növekedésével gyengülnek, ezért 14 km-enként regenerálni kell őket.

A fényvezetékek nagy előnyei között kell megemlíteni, hogy sávzélességük igen széles tartományban mozog, mert a fény frekvenciája jóval nagyobb, mint a mikrohullámoké. Ezt a tényt az illusztrálja, hogy azonos sávzélesség átviteléhez a szükséges üvegszál súlya a rézdrót súlyának mindössze 1%-át teszi ki, s belőle sokkal nagyobb kábelek készíthetők. Mivel az üvegszálak nem elektromos jeleket, hanem fényt továbbítanak, tehát elektromosan szigetelő anyagból készültek, további előnyük, hogy esetükben nincs átvezetési probléma, nincs „áthallás”, mint időnként a telefonkábelekben. Az üvegszálak ellenállnak az időjárásnak, és sokkal olcsóbbak is, mint a rézdrótok.

A nagy sávzélesség főleg a videojelek átvitelében rendkívül hasznos. Egy kb. 2 cm átmérőjű rézhuzalos kábelben 40 televíziós csatorna vihető át, míg egy mindössze 6 szálból álló fényvezeték-kábelben 1002 tv-csatorna „fér el”. Ez lehetővé teszi a *kábeles tv* széles körű alkalmazását pl. az oktatásban, és a közeljövőben gazdaságossá válhat a *videotelefon* gyors elterjedése is. A faksimile-átvitel is sokkal olcsóbb lesz fényvezetékek alkalmazásával. Az új technika pl. lehetővé teszi azt, hogy az *Encyclopedia Britannica* 30 kötetét faksimile-átvitellel egy tizedmásodperc alatt továbbítsák!

A száloptikás technika hatalmas lehetőségeket ígér a számítógép-kommunikációban is. A jelenleg erre használt rézhuzalok határt szabnak az adatátviteli sebességben. A száloptikás adatátvitel nemcsak meggyorsítja a számítógépes információkeresést, hanem még olcsóbbá is teszi. Gazdaságossá válik ugyanis a keresés eredményének online kinyomtatása, és ez kézzelfogható közelségbe hozza a teljes dokumentumok lemásoltatását a terminálról. A nagy információs és adatátviteli hálózatok, így pl. a Telenet vagy a Tymnet, minden bizonnyal fényvezeté-

keteket fognak alkalmazni a gyors, olcsó információkeresés céljára. A könyvtári hálózatokba több terminált lehet majd bekapcsolni, nagyobb lesz a megbízhatóság és az üzemi sebesség.

Feltehető, hogy először a telefonüzem fog áttérni a fényvezetékes kábelekre. A telefon- és televízió-rendszer összekapcsolásával különféle olcsó videoszolgáltatások valósulnak meg, többek között a zárláncú televíziós információ-átviteli rendszerek. Ennek egy lehetősége a videokapcsolat kialakítása az olvasók otthona és a könyvtár között. Az olvasók ezzel a módszerrel a tv-csatornán keresztül üzeneteket küldhetnek vagy kérdéseket tehetnek fel a könyvtár munkatársainak. Bármilyen könyvtári információszolgáltatás, oktatási program stb. az otthoni tv-készülékek igénybevételével valósulhat meg, méghozzá a nézők aktív részvételével.

A technikai lehetőség az új alkalmazások széles skáláját nyitja meg. Különféle új rendszerű oktatási, információs, tájékoztató és egyéb szolgáltatások indíthatók meg ezzel az „oda-vissza” televíziózással, ami különösen az otthonhoz kötött vagy a szolgáltató központoktól távol lakó személyeknek előnyös. Az itt felvázolt ötletek gyakorlati megvalósítása sokkal közelebb van, mint ma hinnénk.

A tv-technika és a számítástechnika „házasságából” született pl. a számítógéppel segített oktatás, az információ-visszakeresés, az online hálózat és a sokféle viewdata-rendszer. Széles körű elterjedésük előtt eddig főként a távközlés szabott gátat. Nagyon valószínű, hogy ezt a „szűk keresztmetszetet” a fényvezetékek rövidesen megszüntetik.

/RICE, J., Jr.: *Fiber optics: A bright information future* - *Library Journal*, 105. köt. 10. sz. 1980. p. 1135-1137./

(Roboz Péter)